

YAZI TÜRLERİ-1

METİN TÜRLERİ

Her edebi metnin ait olduğu bir tür vardır. Edebi metinler iki grupta ele alınır:

1. Bilgilendirici Metinler: Bir konuda bilgi veren, düşüncelerin dile getirildiği metinlerdir.

2. Hikâye Edici Metinler: Bir olayın yer, zaman, kişi belirtilerek ve bir plan dahilinde okuyucunun veya dinleyicinin zihninde canlandırılacak şekilde anlatıldığı metinlere hikâye edici metinler denir.

BİLGİLENDİRİCİ METİNLER

- ♣ Deneme
- ♣ Sohbet
- ♣ Makale
- ♣ Fıkra
- ♣ Anı
- ♣ Günlük
- ♣ Biyografi
- ♣ Otobiyografi
- ♣ Gezi Yazısı
- ♣ Eleştiri
- ♣ Haber Yazısı

1. Deneme

Yazarın herhangi bir konudaki görüşlerini, kesin kurallara varmadan, kanıtlama amacı gütmeyen kaleme aldığı yazılardır. Denemede yazarın kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi bir hava sezilir.

ÖRNEK

Herkes kendi hayatından bilir ki her gün birbirini görmenin tadı başka, ayrılık kavuşmanın tadı başkadır. Ayrılıklar benim yakınlarıma sevgimi tazeler, ev hayatımın tadını artırır. Unutulmamalı ki sevginin kolları, birbirimizi dünyanın bir ucundan bir ucuna kucaklayabilecek kadar uzundur.

2. Söyleşi (Sohbet)

Bir konuda bilgi veren, düşüncelerin dile getirildiği metinlerdir.

ÖRNEK

Bilmem bilir misiniz, kültürün güzel bir tarifi vardır: Kültür, insanın okuduklarını unuttuktan sonra kalan şeydir, derler. Hani hepimiz okullarda bize birtakım işimize yaramayacak bilgiler öğrettikleri için kızarız ya. Gerçekten okul sıralarında okuduğumuz, sınav olmaya mecbur olduğumuz, "Bunlara ne gerek var?" diyerek sinirlendiğimiz faydasız dersler, kültürün bu tarifine göre öğrendikten sonra unutmamız lazım gelen şeylerdir. Ama bütün o bilgileri öğrenip tamamen unuttuğumuzu zannettiğimiz zaman bizde kalan şey kültürümüzü oluşturacaktır.

3. Makale

Bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceleri ileri sürmek ya da bir tezi kanıtlarla savunmak için yazılan yazılardır. Makalede nesnellik ön plandadır. Makaleler gazete ve dergilerde yayımlanır.

ÖRNEK

İnsanın istemsiz ya da bilinçli tüm eylemlerini düzenleyen "beyin", çevresinde acıya duyarlı çok sayıda doku, sinir ve damar bulundurmaktadır. Beynin etrafında yer alan bu duyarlı yapıların, gerekenden fazla şişmesi ve kasılması, baş ağrısına neden olmaktadır.

4. Fıkra (Köşe Yazısı)

Yazarın, gündelik olayları, özel bir görüşle, kişisel bir üslupla, kanıtlama gereği duymadan yazdığı kısa, gününbirlik gazete yazıdır. Yazar anlattıklarını kanıtlamak zorunda değildir. Yazar bilimsellikten daha çok, kişisel görüşünü açıklar. Ayrıca fıkrada okuru kendisi gibi düşündürme kaygısı yoktur.

ÖRNEK

Bu bayram, dilimizin bir kelime kaybettiğine iyice inandım. "Tandır" gibi "kağrı" gibi artık yaşanan hayatta, yeri kalmamış, şöyle böyle bir kelime değil; zarif, ince, medeni bir kelime. Kapıyı çalan çöpçünün pos bıyıkları arasında onu aradım. Yok!.. Bahşişini alan bekçinin kavlak dudaklarından onu bekledim. Yok!.. Bakkalın çırağından, sebzecinin yamağından, kasabın oğlundan onu işitmek istedim. Yok!.. İpek mendilini alan oğlan, eşarbnı kıvrıran kız, iki buçukluğu cebine indiren manav, üç gün kapımızı kim çaldıysa hediyesini kim aldıysa bana o beklediğim kelimeyi vermeden gitti! İki yüz kuruş yazar taksinin şoförüne iki yüz elli kuruş veriyorsunuz. Taş gibi bir sükût! Kitabından sevgiyle bahsettiğiniz genç adamla karşılaşıyorsunuz. Hakarete benzer hissiz bir selam!

! DİKKAT

DENEME	ÖZNEL	KENDİ KENDİNE
SOHBET	ÖZNEL	KARŞISINDA BİRİ VARMİŞ GİBİ
FIKRA	ÖZNEL- GÜNCEL	
MAKALE	NESNEL	

5. Anı (Hatıra)

Bir kimsenin kendi hayatını, yaşadığı devrede şahidi olduğu ya da duyduğu olayları edebî değer taşıyan bir dille anlattığı yazılardır. Geçmiş birinci kişinin ağzından kişisel yargılar ve yorumlarla verilir.

ÖRNEK

On yıl kadar önce, annemin gençlik arkadaşı Bedia Muvahhit'le karşılaşmıştım bir lokantada. Yanına gittim, eğildim "Bedia Teyze, yetmişimi aştım." diye fısıldadım kulağına. Bu münasebetsiz lafımla onun da yetmişini çoktan aştığını söylemek istediğimi hemen anladı. "Sus kız! Herkese ilan edeceksin." diye beni şakadan azarladı.

6. Günlük (Günce)

Kişinin başından geçen olayları günü gününe tarih bildirerek kaleme aldığı yazılardır. Yazarın kişiliğini, görüşlerini ve ruhsal yapısını yansıtır. Birinci kişi ağzıyla yazılır.

! DİKKAT

Günlüğün anıdan en büyük farkı olayların tarih bildirilerek günü gününe kaleme alınmasıdır.

ÖRNEK

17.04.2021

Bugün dersten sonra kuş satanları görmek için sabahın yedisinde bomboş olan Eminefendi Kahvesine gittim. Yedi buçuğa doğru her birinin elinde üstü örtülü bir kafes, değişik yönlerden kuş satıcıları geldi. Birbirlerinin yüzüne bakmıyorlardı, hiç tanışmıyormuş gibi ayı ayrı masalarda sessizce oturuyorlardı. Kalabalık toplanınca gizemli bir işaret verildi sanki. Aynı anda kafeslerin kılıfı kaldırıldı ve kuşlar çılgınca ötüşmeye başladı.

7. Biyografi (Yaşam Öyküsü)

Bir kimsenin doğumundan ölümüne kadar geçirdiği belli başlı evreleri anlatan yazılardır. Sanatçıların, sporcuların, devlet adamlarının vb. hayatları hakkında bilgi vermek için yazılır.

ÖRNEK

Cervantes, 9 Ekim 1547'de doğdu. Roman sanatının ilk yetkin örneği kabul edilen Don Kişot'un yazarıdır. Yazarın modern İspanyol dili üzerindeki etkisi de çok büyük oldu. İspanya'nın Alcalá de Henares kentinde doğduğu tahmin edilmektedir. Babası Rodrigo aynı zamanda doktorluk, baytarlık, dişçilik, hasta bakıcılık yapan Galiçyalı bir berberdi ve annesinin adı Leonora idi.

8. Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)

Bir yazarın, sanatçının veya devlet adamının kendi yaşam öyküsünü anlatmak için kaleme aldığı metin türüdür.

ÖRNEK

Adım İbrahim Keskin. 27 Eylül 1987 yılında Afyonkarahisar ilinin Dinar ilçesinin Yeşilhüyük köyünde doğdum. Ailemle birlikte 7 aylık bir bebekken ben köyümüzden İzmir'in Altındağ'ı na göçtük. 6 yaşına kadar orada ikamet ettikten sonra Bornova'ya taşındık. İlköğretimi Yavuz Selim İlköğretim Okulunda tamamladıktan sonra liseyi sınavda kazandığım Karşıyaka Anadolu Ticaret Meslek Lisesinde okudum. Ekonomik nedenlerden dolayı liseyi bitirir bitirmez daha önceden lise son sınıfta staj yaptığım gümrük müşavirliğinde 2005 yılında işe başladım. Çok yorucu olduğu için bir buçuk yıldan sonra bırakmak zorunda kaldım. Sigortamı yapmamaları da büyük bir etkendi tabi ki. 5 ay işsiz kaldıktan sonra 2007 yılının ağustos ayında büyük bir market zincirinin mağazalarından birinde işe başladım. 11 aylık çabalarımın son bulduğum bölümde terfi ettim. 3 yıl daha bu şirkette çalıştıktan sonra 4 Mayıs 2011 de askerlik görevimi ifa etmek üzere Antalya'ya bağlı Muratpaşa belediyesi sınırları içindeki 3. Piyade Er Eğitim Alayına teslim oldum.

9. Gezi Yazısı

Gezilip görülen yerleri, oraların özelliklerini, oradaki insanların yaşantılarını, geleneklerini anlatan yazı türüdür. Gezi yazıları gözlemlerden ve izlenimlerden hareketle yazılır.

ÖRNEK

Masai Mara'daki son günümüz. Sabah erken saatlerden öğle saatlerine kadar tekrar safari yapacağız. Ardından da Nairobi'ye doğru hareket edeceğiz. Safaride ilk olarak timsah görebilmek ümidiyle Mara Nehri kenarına doğru ilerledik. Arabalar nehrin kenarına olabildiğince yaklaştılar. Bu esnada nehirde dev bir timsah gördük. Tam biz timsahı fotoğraflamaya çalışırken hava kapandı ve serinledi.

10. Eleştiri (Tenkit)

Sanat, edebiyat, dūřūnce eserlerini hem öz hem yapı yönünden açıklayan, bařarılı ve bařarsız, deęerli ve deęersiz yönlerini gösteren yazılardır.

ÖRNEK

“Türkçe Bilen Aranıyor” çok hacimli ve titizlikle hazırlanmış bir kitap. Dili, imrenilecek derecede güzel ve akıcı. Bir yandan okuyucuyu bilgilendirirken öte yandan Türkçenin zevkini tattırıyor.

11. Haber Yazısı

Eğitim, sanat, spor, sağlık gibi konularda toplum genelini ilgilendiren bir gelişmenin, olayın, bilginin topluma duyurulması amacıyla tarafsız bir şekilde yazılan güncel ve ilgi çekici yazılardır. Haber yazılarında 5N 1K ilkelerine uyulur.

ÖRNEK

ABD’deki Arizona  niversitesinde bulunan Steward G zlemevindeki gök bilimciler Dünya’nın yörüngesinde dolanan bir asteroit keşfettiler. Tıpkı Ay gibi, Dünya’nın çevresinde döndüğü için bu asteroide “Mini Ay” denildi. Resm  adıyla “2020 CD3” oldu. Asteroidin çapının 1,9 ila 3,5 metre arasında olduğu belirlendi. Yani yaklaşık bir otomobil kadar.